

Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR)

Journal of Abant Cultural Studies

2025, 10(20): 77 – 95

İletişim Alanında Kültürel Çalışmaların İzini Sürmek:

Son Otuz Yıla Dair Bibliyometrik Bir İnceleme

Tracing Cultural Studies in Communication: A Bibliometric Analysis of the Past Three Decades

Meltem YILMAZ BİLECEN¹

Geliş Tarihi (Received): 16.08.2025

Kabul Tarihi (Accepted): 30.08.2025

Yayın Tarihi (Published): 31.10.2025

Öz: Bu çalışma, son 30 yılda kültürel çalışmalar alanında, iletişim disiplini içinde üretilen yayınların gelişim seyrini ortaya koyarken bu alandaki makalelerin temel performans göstergelerini, eğilimlerini, temalarını, trendlerini belirlemeyi hedeflemekte ve nitelikli dergilerde yayınlanabilmeleri için dikkate alınması gereken hususlara yönelik bir yol haritası sunmaktadır. Bu doğrultuda PRISMA Diyagramı kullanılarak veri setine dahil edilmiş yayınlar, R Biblioshiny ve VOSviewer yazılımları aracılığıyla oluşturulan haritalar yardımıyla analiz edilmiştir. Çalışmanın kapsamını daraltmak ve nitelikli yayınlara odaklanmak amacıyla, WOS veri tabanında yer alan, açık erişime sahip, İngilizce dilinde üretilmiş, SSCI, SCI, ESCI ve AHCI indeksli 621 makaleyle sınırlı bir veri setine ulaşılmıştır. Çalışmanın sonucunda; kültürel çalışmalar alanında üretilen iletişim çalışmalarının artık ekol merkezli olmadığı, teorik tartışmalar yerine, örnek vaka incelemelerinin ağırlık kazandığı, yüksek kültür-popüler kültür ayrımının önemini yitirdiği ve ırk, kimlik, cinsiyet, katılım gibi konuların ön plana çıktığı görülmüştür. Haber metinleri hâlâ değerini korurken dijital platformlarda üretilen metinlerin analizinde artış tespit edilmiştir. Literatürde katı bir ekol bağlılığı bulunmamakta ve kült çalışmalarına makalelerde daha az yer verilmektedir. Kültürel çalışmalarda artık kentlinin sokaktaki gündelik yaşamı yerine sanal topluluklara ve dijital sosyal ağlara doğru bir yönelim olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Çalışmalar, İletişim, Birmingham, Bibliyometrik Analiz, R Biblioshiny.

&

Abstract: This study explores the evolution of cultural studies within communication research over the past 30 years by identifying key performance indicators, emerging trends, and thematic orientations. A dataset of 621 open-access articles indexed in SSCI, SCI, ESCI, and AHCI was retrieved from the Web of Science (WOS) database, focusing on English-language publications. The PRISMA diagram was used to guide the selection process, and data analysis was conducted via R Biblioshiny and VOSviewer software. Findings reveal a shift away from school-centered approaches in favor of case studies, signaling a decline in theoretical debates and a move toward empirical inquiry. The traditional distinction between high and popular culture appears to be fading, while issues like race, identity, gender, and participation gain prominence. Although news texts remain relevant, digital content analysis has notably increased. There is no strict adherence to dominant paradigms, and cult studies receive limited attention. The research concludes that cultural studies now emphasize virtual communities and digital social networks rather than the everyday street life of urban populations.

Keywords: Cultural Studies, Communication, Birmingham. Bibliometrics, R Biblioshiny.

Atıf/Cite as: Yılmaz Bilecen, M. (2025). İletişim Alanında Kültürel Çalışmaların İzini Sürmek: Son Otuz Yıla Dair Bibliyometrik Bir İnceleme, Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi, 10(20): 77-95.

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akader>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University–Bolu

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İletişim Fakültesi, Sivas, Türkiye, meltemyilmaz@cumhuriyet.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3205-1027.

Giriş

İletişim bilimi içerisinde eleştirel teoriler, üç temel yaklaşımdan beslenmektedir. Bunlardan ilki Marksist Ekonomi Politik yaklaşımıyken diğerleri sırasıyla Frankfurt Ekolü ve İngiliz (Birmingham) Kültürel Çalışmaları'dır. Her üç ekolde kendini Marksizm içerisinde konumlarken hem Frankfurt'un hem de İngiliz Kültürel Çalışmaları'nın Marksizmden ayrıldığı temel nokta kültüre atfettikleri önemdir. Marksizmin ekonomik belirleyiciliğinin karşısında kültürün görece bağımsızlığını tartışmaya açan ekoller Marksist Ekonomi Politikçi kimi teorisyenler tarafından her ne kadar Marksist bulunmasalar da text/metnin incelenmesi dolayısıyla kültürün tanımlanması açısından iletişim alanında çığır açan teorilerin gelişmesini sağlamış ve Eleştirel Marksist Çalışmalar olarak literatürdeki yerini almıştır.

Aynı olguya odaklanıp farklı teoriler geliştiren bu iki ekol, kültür, kitle kültürü ve popüler kültür olgularına bakış açılarıyla birbirinden ayrılmaktadır. Adorno ve Horkheimer'da (2010) bireyin doğaya yabancılaşmasına neden olan kültür; egemen olanın hegemonyasını devam ettirebilmek amacıyla endüstriyelendirilmiştir. Bu kültürün, pasif izleyici ve taşıyıcısı olan kitleler, kitle kültürünün sıradanlaştırıcı etkisine maruz kalırken yüksek kültürü de aşındırmıştır. İngiliz Kültürel Çalışmaları'nın Hoggart'la (2022) başlatılan tarihine gelindiğinde ise kitle iletişim araçlarının geniş yayılım ağı içerisinde, altkültürlerin, egemen olanın tahakkümüne karşı kendi direniş alanını yaratabilme kapasitesi etnografik çalışmalar ile desteklenmiştir. Kitle kültürünün ne yaptığından ziyade kitleselleşen kültürle halkın ne yaptığı ve kendi sınıf/kimliğine özgü bir biçimde, kitle kültüründen nasıl kaçtığı, kendi kültürel pratiklerini, mücadele alanı içerisinde nasıl devam ettirdikleri İngiliz Kültürel Çalışmaları'nın temel meselesi olmuş özellikle dezavantajlı ya da ötekileştirilen kimliklerin temsili, teorisyenler açısından başat tartışma konusu haline gelmiştir.

Edebi metnin incelenmesinden, kitle iletişim araçları (KİA) tarafından üretilen ya da KİA'larda yer alan metinlere doğru evrilen süreçte; KİA'ların çeşitlenmesi, yeni iletişim teknolojilerinin gelişimi ve gündelik hayat içerisinde yeni kültürel pratiklerin ortaya çıkmasıyla birlikte kültürel çalışmalar başlığı altında, iletişim bilimi içerisinde üretilen akademik çalışmaların evrimini ortaya koymak bu çalışmanın temel amacıdır. Bu amaca yönelik olarak günümüzde indeks bağlamında en nitelikli yayınlara ev sahipliği yapan ve sosyal bilimler açısından veri seti oluşturma konusunda yaygın olarak kullanılan Web of Science (WOS) veri tabanında yer alan ve açık erişime sahip, İngilizce dilinde üretilmiş, SSCI, SCI, ESCI ve AHCI indeksli 621 makaleyle sınırlı bir veri setine ulaşılmıştır. Verilerin bibliyometrik analizleri R Biblioshiny ve VOSviewer programları aracılığıyla haritalandırılmış ve görselleştirilmiştir. Bu yolla son 30 yıl içerisinde söz konusu olan alanda üretilen yayınların gelişim seyri, hangi konuların ve yöntemlerin ön plana çıktığı, literatürdeki gelişim ve değişim araştırma sorularından yola çıkarak cevaplanmaya çalışılmıştır.

Kültürel Çalışmaların Serencamı

Saussure'ün 1916'da "Genel Dil Bilim Dersleri" (1985) notlarının bir araya getirilip yayınlanmasının ardından, metinlerde dilin ve anlamın inşası artık doğrudan bir bilim dalı içerisinde tartışılmaya başlanmıştır. Bu tartışmalar, kültür bağlamında Marksist Çalışmalar içerisinde de kendine yer bulmuş kültürün hem dil aracılığıyla yayılımı hem de metinler dolayısıyla gündelik hayat içerisine sokulması, dağıtılması, üretilmesi ve anlamlandırılma meselesi edebi metinlerden, kitle iletişim araçları (KİA) ile üretilen ya da KİA'larda yer alan içeriğin metin olarak nitelendirilmesi sonucunda, iletişim çalışmalarında Frankfurt ve İngiliz Kültürel Çalışmaları ekollerinin odak noktalarından biri olmuştur.

Eleştirel Marksist olarak da nitelendirilen düşünürler tarafından üretilen yeni kavramlar ve tartışmalar: Althusser'in (2019) devletin ideolojik aygıtları ve Gramsci'nin (akt. Filippini, 2017, s.10) kültürel hegemonya kavramları, alt yapının üst yapı üzerindeki etkisini tartışmaya açarken Lukacs'ın (1998, s. 121) sınıf bilincinin oluşması/oluşmaması sorusunda kültürü, ekonominin belirlemeciliğinin dışında özgül koşulları olan bir olgu olarak ele alması, ardından gelen kültürel çalışmalar tartışmaları için de temel oluşturmuştur. Bu durum Turner'ın (2003, s. 53) da belirttiği gibi Marksizmin kabaca belirleyici ya da ekonomik olmayan yeni bir eleştirel modun farkına varmasına yol açmıştır. Fakat kültürü temel alan

tartışmaların özellikle yüksek kültür, popüler kültür karşıtlığı ve medya konusunda ortak bir bakış açısından beslendiğini söylemek mümkün değildir.

Adorno (2007) kültürün endüstriyellesmesini ve popüler kültürün toplum üzerindeki olumsuz tek tipleştirici etkilerini yüksek kültürün estetik kaygıları içerisinde olumsuz bir bakış açısıyla incelerken Hoggart (2022) işçi sınıfının yaşadığı işçi mahallerinde kitle iletişim araçları ile üretilen kültürün sıradan insanların gündelik hayatlarında içkinleşen halk kültürü içerisinde konumlandığını göstermiştir. Williams (2024) ise tarihi, baktığınız konuma göre daha geriye götürebilecek fakat sanayi toplumunun kültürü olarak ortaya çıkan, yeni kültür biçimine sırtını dönmek yerine 'ayak takımının' beğenilerini anlamaya yönelmiş ve bu kültürün ne üreticisi ne de tek tüketicisi olan işçi sınıfının konumunu belirlerken meselenin sınıftan geçerek değil egemen sınıfın çıkarları doğrultusunda dilden geçilerek inşa edildiğinin altını çizmiştir. Bu tartışmalar, sadece aracılanmış iletişim karşısında, yeni kentli bireylerin metin okunma biçimini değil, toplumun ve sınıfların okunmasında da farklılıkların olabileceğinin en belirgin göstergesi olarak nitelendirilebilir. Her ne kadar KİA'lardan geçerek oluşturulan kültürü farklı değerlendirseler de iki ekolde sınıf ayrımını dışlamayıp, kültürün göreceli özerkliğini, kültürel hegemonya, etnik kimlik, ırk ve cinsiyet gibi diğer önemli ayırım meselelerini de iletişim metin ve araçları üzerinden tartışmaya açmıştır.

Metin içerisinde anlama yönelen çalışmaların başında Benjamin'in çalışmaları gelmektedir. Benjamin'in (2025) sanat yapıtının incelenmesinde bağlam meselesine göre alımlamanın yapıldığına dair vurgusu, sanat yapıtını incelerken kültürün yanı sıra hangi konumdan incelendiği tartışmasını da beraberinde getirmiştir. Alımlama meselesinin nasıl gerçekleştiği ise Hall (2012) tarafından açıklanmış ve medya metni üzerinden üretilen kodların alımlamasının nasıl yapılacağına ilişkin yöntem önerisi ile kültürel çalışmalar alanında en önemli katkılardan birini sunmuştur.

Marcuse (akt. Aronowitz, 1999, s. 139) teorinin eylemle iç içeliğine ve Lenin'den ödünç aldığı kavramla siyasetin ekonomiden üstünlüğüne vurgu yaparken Habermas'ın (1985) çatışma üzerinden hareket eden bir eylem pratiği yerine akıl ve iletişimden hareketle uzlaşma zeminine oturan bir eylem pratiği geliştirilmesini savunmuş demokrasi kuramlarına yeni bir açılım getirmiştir.

Kültürel Çalışmalar denildiğinde akla gelmesi gereken ekol İngiliz Kültürel Çalışmaları olsa da ödünç alınan kavramlar farklı bakış açılarıyla sunulan tartışmalar eylem ve yönetime ilişkin ortaya konan bulgular iki ekolün diyalektik bir bütünlüğü olduğunu göstermektedir. Günümüzde bu ayırım giderek silikleşmekte eleştirel Marksist teoriler kuramsal tartışmalarda bir arada yer almaktadır. Artık kültürel çalışmalarda devamlılığı olan kurumsallaşmış ve aynı zamanda yaygın bir etkiye sahip bir ekolün varlığından söz etmek mümkün değildir. Bu durumun akademik üretime yansımalarının nasıl olduğu ise araştırılması gereken bir konudur. Gelişen yeni iletişim teknolojileri, değişen gündelik hayat ve kent, üretim sistemindeki dönüşümler, farklı üniversiteler ve ülkeler tarafından desteklenen çalışmalar kültürel çalışmalar alanında bir değişimi beraberinde getirmesi kaçınılmazdır.

Değişimi anlayabilmek, öne çıkan konuları ve temaları tespit edebilmek, literatürde tartışmaların yönelimini bulmak, kült çalışmalarının devam eden/etmeyen etkisini analiz edebilmek amacıyla çalışmada bibliyometrik analizden faydalanılmış, VOSviewer ve R Biblioshiny programından elde edilen veriler haritalandırmış haritalardan elde edilen bulgular literatürü de göz önünde bulundurularak tartışılmıştır.

Yöntem

Çalışma kültürel çalışmalar alanında üretilen ve iletişim bilimleri içerisinde yazılan makalelerin bibliyometrik analizini gerçekleştirmek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada sistematik derleme için PRISMA kontrol listesini kullanmış (Page vd., 2021) PRISMA yönergelerine bağlı kalınmıştır.

Çalışmada İletişim biliminde üretilen kültürel çalışmalar makaleleriyle ilgili olarak performans ölçümüne ve tanılamaya dayalı araştırma soruları oluşturulmuştur.

Performansa Yönelik Olarak

AS-1: Temel performans göstergeleri nelerdir: En fazla hangi ülkelerde, kimler tarafından üretim yapılmaktadır?

AS-2: Alanda en fazla yayın üreten kişi, kurum ve dergiler hangileridir?

Tanılamaya Yönelik Olarak

AS-3: Yayınlarda hangi kavramlara odaklanılmaktadır?

AS-4: Literatürün tematik yapısı nedir?

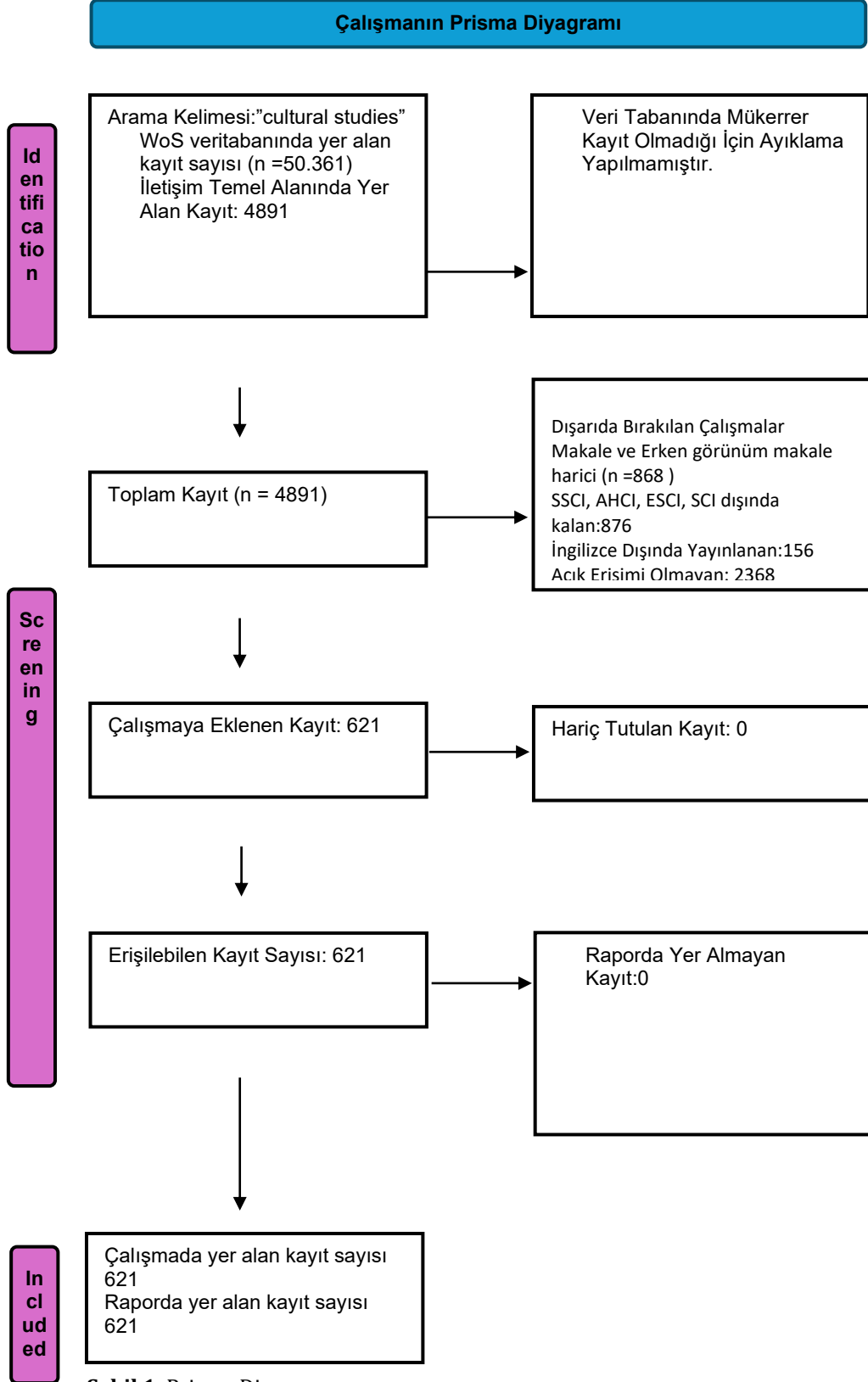
AS-5: Araştırmalardaki son trendler nelerdir?

AS-6: Yeni yayınların arka planında İngiliz Kültürel Çalışmaları'nın ve Frankfurt Ekolü'nün etkisi devam etmekte midir?

AS-7: Mevcut araştırmalar gelecekteki çalışmaların yönünü nasıl şekillendirecek?

sorularına cevap aranmaktadır.

Araştırma sorularını yanıtlayabilmek için gerekli olan veri seti, yayınların niteliği gözetilerek WOS veri tabanından alınmıştır. WOS arama motorunda "cultural studies" kavramı aratılmış ve ilk olarak temel alan sınırlandırmasında iletişim seçilmiştir. Ardından sadece makale ve erken görünüm makalelerle sınırlandırma yapılmış ve SSCI, SCI, AHCI, ESCI indexli aynı zamanda açık erişimi olan İngilizce dilinde yazılan makaleler sete dahil edilmiştir. Toplamda 621 makaleye ulaşılmıştır.

Şekil 1. Prisma Diyagramı

Prisma Diyagramı'na uygun şekilde veri setine eklenen çalışmaların R Biblioshiny ve VOSviewer aracılığıyla bibliyometrik analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz temelde iki ana bölümden oluşmaktadır. Analizin birinci kısmı akademik performans ölçerken ikinci kısmı tanılamaya yöneliktir. Bibliyometrik analiz, sistematik literatür incelemelerinde değerli bir araç olarak hizmet etmektedir ve kapsamlı ve tekrarlanabilir bir veri tabanının geliştirilmesini kolaylaştırmaktadır (Baarimah vd., 2024) Ek olarak Donthu'nun da belirttiği gibi:

Büyük hacimli yapılandırılmamış verileri titiz yollarla anlamlandırarak, köklü alanların kümülatif bilimsel bilgisini ve evrimsel nüanslarını deşifre etmek ve haritalamak için yararlıdır. Bu nedenle, iyi yapılmış bibliyometrik çalışmalar, bir alanı yeni ve anlamlı yollarla ilerletmek için sağlam temeller oluşturabilir; bilim insanlarının (1) tek elden genel bir bakış elde etmesini, (2) bilgi boşluklarını belirlemesini, (3) araştırma için yeni fikirler türetmesini ve (4) alana yönelik amaçlanan katkılarını konumlandırmasını sağlar ve güçlendirir (Donthu vd., 2021).

Bu nedenlerle R Biblioshiny ve VOSviewer aracılığıyla veri setlerinde hem performans ölçümü hem de tanılamaya yönelik haritalandırma yapılmıştır. Bulgular sadece nicel veriler olarak kullanılmamış aynı zamanda yorumlanmıştır.

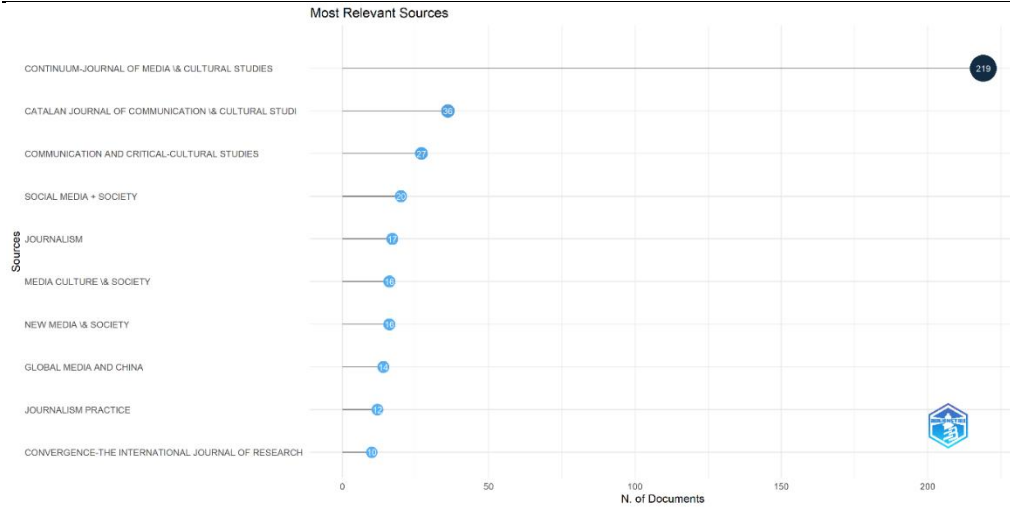
Bulgular

Performans Bulguları

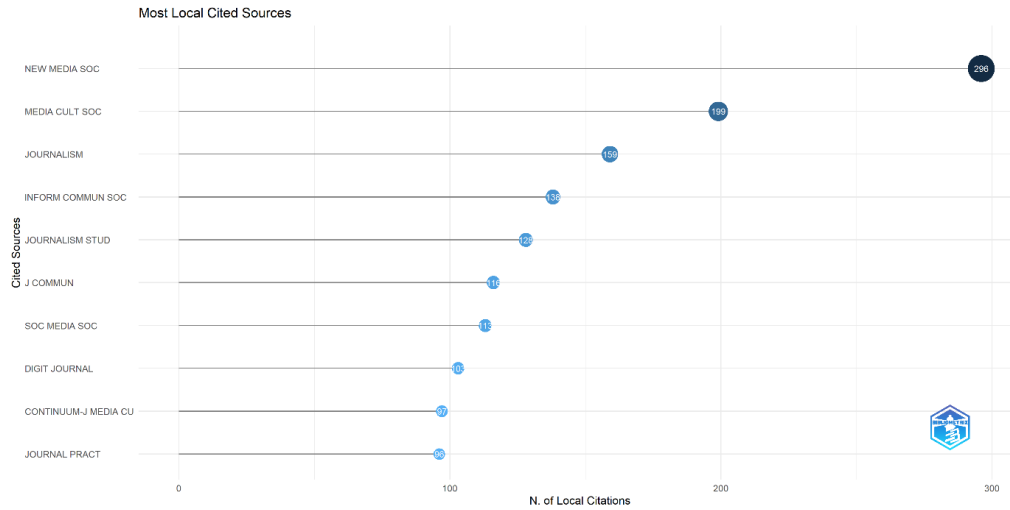
Şekil 2. Biblioshiny'de Yer Alan Temel Bilgiler

Web of Science veri tabanında ilgili kısıtlamalardan sonra hesaplama katılan çalışma sayısı 621'dir. İlk yayın 1995 yılında üretilirken 2025 yılında erken erişimde yer alan yayınlar yer almaktadır. Bu nedenle çalışmada yer alan veriler aynı zamanda iletişim alanında üretilen kültürel çalışmalara yayınlarının son 30 yıllık gelişimini de gözler önüne serecektir. Bu noktada ilk yayın meselesini ilişkin bir noktanın altı çizilmelidir. Kreiling (1978) tarafından hazırlanan *"Toward a Cultural Studies Approach for the Sociology of Popular Culture"* adlı makale sınırlanan dizinlerde yer alan ilk yayın olmakla birlikte açık erişime sahip olmadığı için bu kayıt görselde yer almamaktadır. Bu nedenle ilk çalışma Grossberg (1995) tarafından yazılan *"Cultural-Studies vs Political-Economy- Is Anybody Else Bored With This Debate"* dir. Toplam kaynak sayısı farklı dergilerde konunun tekrarlanan bir şekilde kendine yer bulduğuna işaret etmektedir. Bu noktada VOSviewer'da verilerin değerlendirilmesi uygun olacaktır ve Şekil 2'de VOSviewer'da yer alan görselleştirme de durum net bir şekilde görülebilmektedir. *Continuum-Journal of Media Cultural Studies*ⁱⁱ 219 yayınlı açık ara en fazla yayın yapılan dergiyken onu sırasıyla *Catalan Journal of Communication&Cultural Studies* (36)ⁱⁱⁱ, *Communication and Critical Culture* (27) takip etmektedir.

Şekil 3. Konuya En Sık Yer Veren Dergiler

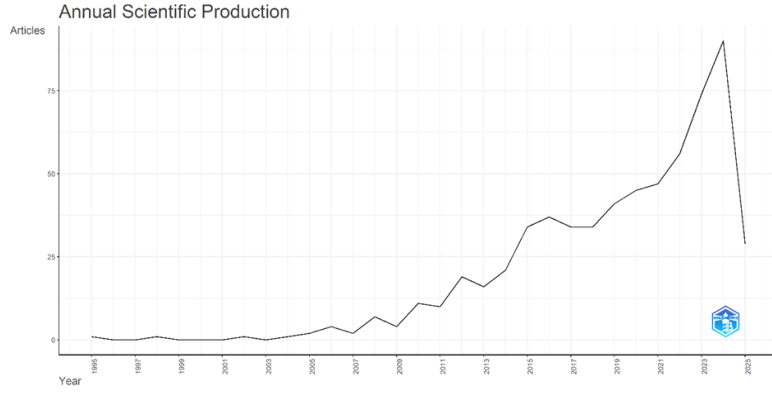
Üç dergide doğrudan kültürel ya da eleştirel kültürel çalışmalar adına sahip olduğu için yayınlanan makaleler dergilerin özel alanıyla uyumludur. Fakat fazla yayına ev sahipliği yapmak atıf alımıyla doğru orantılı değildir.

Şekil 4. Atıf Alma

New Media&Society'de toplam 16 yayın yer almış olmakla birlikte bu dergide yayınlanan makaleler 296 atıf almıştır. Bu nedenle diğer dergilerden yaygın etki bağlamında daha güçlüdür. Onu 196 atıfı ile yine toplamda 16 yayına sahip olan *Media Culture Society* Dergi'si takip etmektedir. Üçüncü sırada ise 17 yayına yapılan 156 atıfı ile *Journalism* yer almaktadır. *Continuum-Journal of Media Cultural Studies* 219 yayına rağmen 97 atıf almıştır.

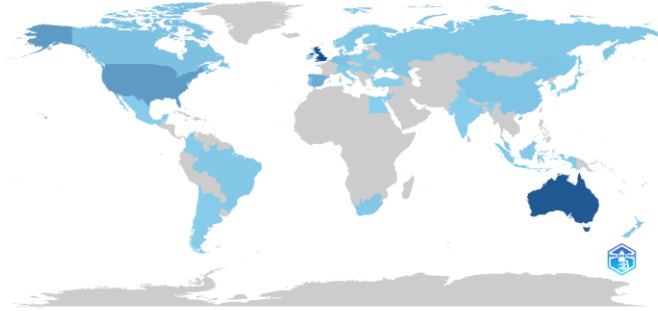
Konuya ilişkin çalışmaların büyüme eğrisi %11,8'dir. Şekil 3'te de görülebileceği üzere açık erişime sahip yayın sayısı 2024 yılında en üst noktaya ulaşmış ve her yıl istikrarlı bir artış olmuştur. Bu da konuya ilginin giderek arttığına işaret etmektedir. 2025 yayınları henüz erken görünümde olduğu ve yıl tamamlanmadığı için düşüş eğiliminin göz ardı edilmesi uygun olacaktır.

Şekil 5. Yıllara Göre Dağılım Grafiği

Çalışmaların yarısından fazlası ortak yazarlı olarak üretilmiştir. Fakat ortaklıklar genelde aynı ülkede yaşayan akademisyenler tarafından üretilmiş, uluslararası ortaklı düzeyi %11,92’de kalmıştır. En fazla yayın üretilen ülke Avustralya (168) iken onu İngiltere (137) ve Amerika (65) takip etmektedir. Türkiye’den ise biri 2023 yılında İlef Dergi’de (Şirvanlı, 2023) yayınlanmış olmak üzere toplam 4 makale veri setinde yer alabilmiştir. İki yayın 2024 (Akdağ vd., 2024; Özgü, 2024) yılında bir yayın ise 2016 (Celik Rappas, 2016) yılında yayınlanmıştır. Bu yayınların dışında açık erişime sahip olmayan ve diğer tüm özellikleri taşıyan 2014-2019 (Arşan & Yldrm, 2014; Bulut vd., 2014; Celik Rappas & Kayhan, 2018; İlter, 2015; Kaya, 2018; Onay-Coker, 2019) yılları arasında yayınlanmış 6 makale daha bulunmaktadır.

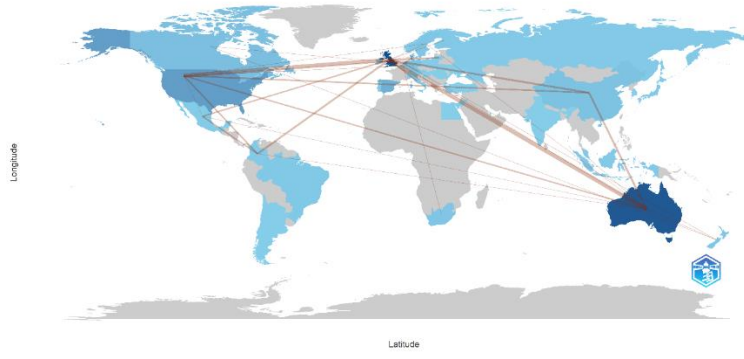
Country Scientific Production

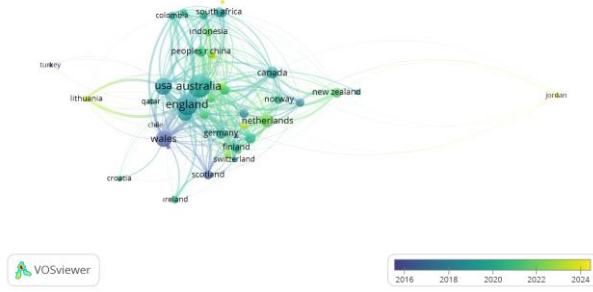
Şekil 6. Ülkelere Göre Genel Dağılım

Yayınların yarısından fazlası bu üç ülke tarafından üretilmiştir. Kültürel çalışmalarının doğuşuna ev sahipliği yapan İngiltere, çok kültürlü ve kimlikli Avustralya ve Amerika’nın listedeki başat konumu tutarlıdır. İlk beşte yer alan diğer ülkeler Galler (60) ve İspanya (40)’dır. Şekil 6 ve 7’de de görülebileceği batılı ülkelerde kendi aralarında iş birliği ve ortak yazarlık eğilimi daha fazladır.

Country Collaboration Map

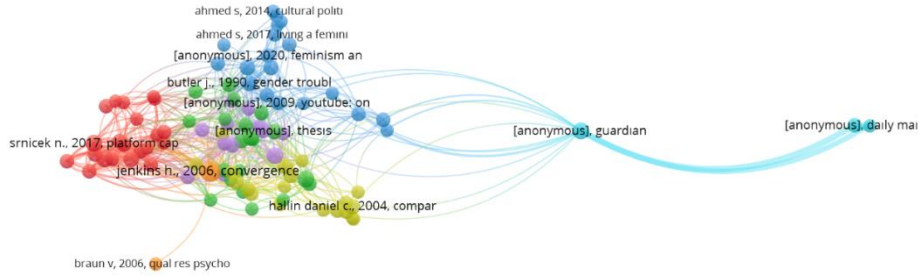

Şekil 7. Biblioshiny Ülkeler Arası İş birliği Haritası

Şekil 8. Ülkeler Arası Ortaklık Ağı Yıllara Göre

Haritalarda yer alan sonuçlara göre iş birliğine en yatkın ya da iş birliği için en fazla tercih edilen ülke İngiltere'dir 27 farklı ülke ile iş birliği halindedir. Avustralya ve Amerika'daysa 18'er farklı ülke ile iş birliği bulunmaktadır. Kıtalararası yayılımında ise yine İngiltere'nin başatlığı söz konusudur.

Şekil 9. Ortak Kaynakça Analizi

VOSviewer 'da en az 5 çalışmada yer alan ortak kaynakça analizi incelendiğinde en fazla kaynak gösterilen yayının 30 yayın ile Jenkins'e (2006) ait olduğu görülmektedir^{iv}. Jenkins'in çalışmasına yapılan atıflar: Eski ve yeni medya tartışmalarının, yakınsama kültürünün, geleneksel izleyici ve aktif katılım tartışmalarının son dönem kültürel çalışmalardaki itici rolüne işaret etmektedir. İkinci yayın ise 14 atıf ile Fraser'a (1990) aittir. Fraser'ın kamusal alanı tartıştığı makalesine, ortak kaynakçalarda Habermas'ın (1989, 2006) çalışmalarıyla birlikte yer verildiği görülmektedir. Fraser'ı, 13 atıf ile Gillespie (2010) takip etmektedir. Düşünür bu çalışmada Youtube'un bir "platform" olarak kamusal söylem alanındaki yerini ve kavramın kendisini tartışmaktadır. Bu bağlamda erken dönemde yaptığı sosyal medya çalışması ile yazar öncü rolü üstlenmiş ve literatüre yaptığı katkı atıflarla desteklenmiştir. Ortak kaynakçaya ilişkin bir diğer ilginç olan durum ise akademisyenlerin ardından en fazla ortak kaynakçada yer alan yayınların *Guardian* ve *Daily Mail* olmasıdır. Bu durum inceleme nesnesi ile ilişkili olarak değerlendirilebilir ve aynı zamanda kültürel çalışmalar içerisinde halen text/metne verilen önemin devamlılığı olarak yorumlanabilir. Diğer atıf alan çalışmalar da incelendiğinde tartışmaların cinsiyet, ırk, kimlik, kamusal alan ve eski ve yeni medya, içerik analizi eksenli olarak gerçekleştiği söylenebilmekle birlikte burada asıl yol gösterici olacak olan şey anahtar kelime kullanımıdır. Ortak kaynakça analiziyle ilgili olarak belki de altı çizilmesi gereken en önemli unsurlardan biri hem Frankfurt Okulu'nun hem de İngiliz Kültürel Çalışmaların temsilcilerinin yayınların teorik çerçevesinde Hall, Raymond, Habermas, Benjamin dışında kendisine yer bulamazken ilk on atıf ve kaynakça kullanımında sadece Hall ve Raymond yer almaktadır.

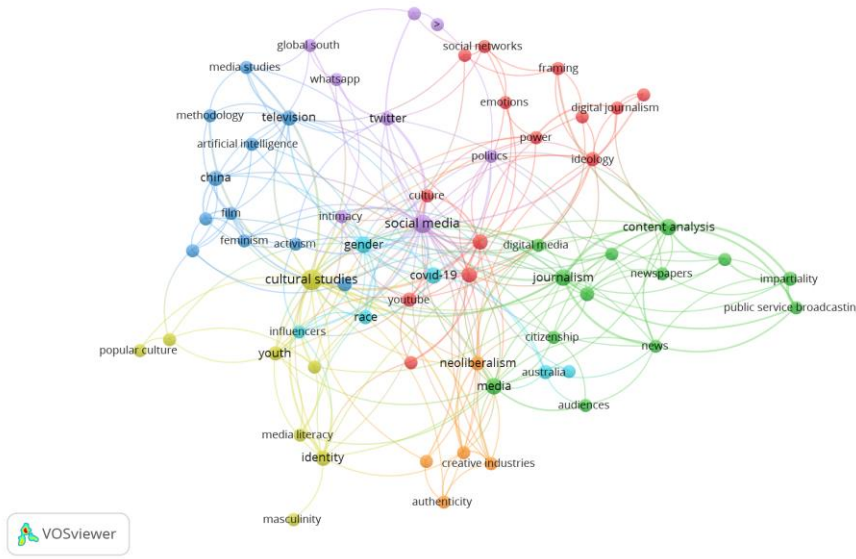

Şekil 10. Çalışmalarına Atıfta Bulunulan Yazar Analizi

Çalışmalarda en fazla atıfta bulunulan yazarlar sırasıyla Hall, Stuart (42) ve Hall, S. (49)^v, Jenkins, H. (59), Cushion, S. (37), Castels, M. (37), Couldry, N. (36), Gillespie, T. (35) ve Fuchs, C. (34)^{tur}. Bu sonuçta da görüldüğü üzere ekoller içerisinde ilk onda sadece Hall kendine yer bulabilmiştir. Bu durumu ortaya çıkaran en önemli neden Hall'un sadece teorik bir tartışma değil yöntem önerisine de sahip olması ve yöntemin güncel araştırmalarda da kendine yer bulabilmesidir. Benzer durum Van Dijck (7) için de geçerlidir. Bu durum teorik olarak dönüşümün yöntemin dönüşümünden önce geldiği, hala söylem ve içerik analizinin iletişim bağlamında hazırlanan kültürel çalışmalar çalışmalarında başat konumda olduğu anlamını da içermektedir. Butler'e (1990) (9) yapılan atıflar cinsiyet, Castells'e (2009) yapılanlar kimlik ve dijitalleşme, Bourdieu'ya yapılan atıflar çalışmaların sosyolojik yönelimini, Turner ve Raymond'a yapılan atıflar İngiliz Kültürel Çalışmaları'na ait teorilerinin halen güncel bir tartışma meselesi olduğunu göstermektedir. Bu sonuç kültürel çalışmalar disiplininin kendi teorisyenleri dışında inceleme nesnesine bağlı olarak nesneye ilişkin üretilen diğer teorilere de kuramsal tartışmaların da çalışmalarda yer aldığı anlamını içermektedir.

Şekil 11. Çalışma Yürütülen Kurum Analizi

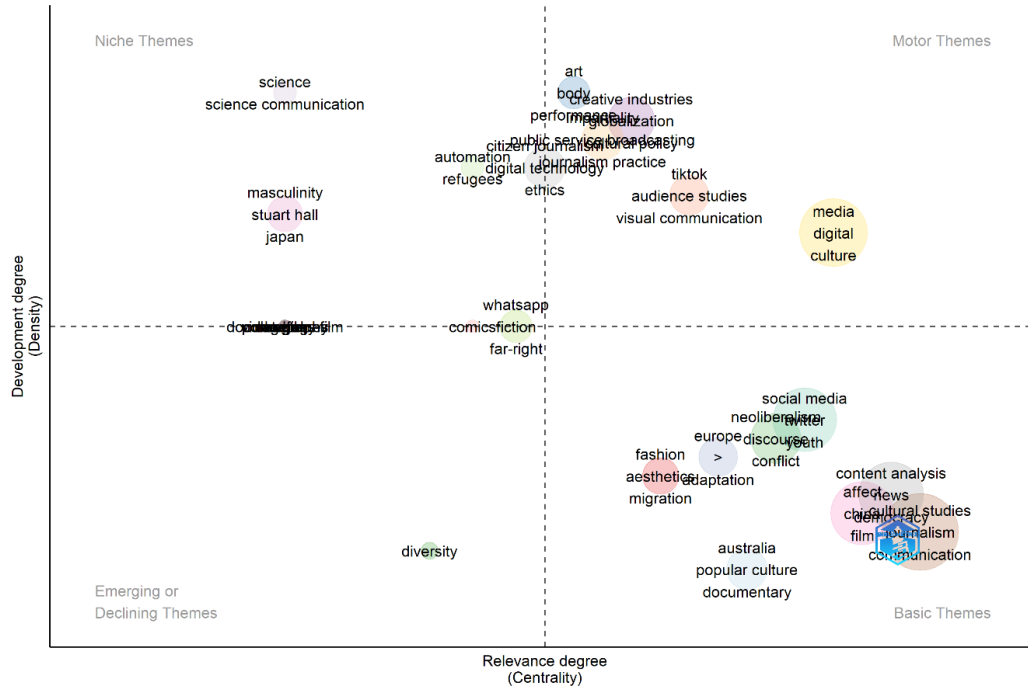
Şekil 14. En Az Beş Çalışmada Ortak Olarak Kullanılan Anahtar Kelimeler

En fazla kullanılan anahtar kelimeler Kültürel Çalışmalar (48), Sosyal Medya (36), Medya (30), Gazetecilik (22), İletişim (21), Covid 19 (19), İçerik Analizi (15), Cinsiyet (15), Etkilemek (14), Televizyon (14) ve Dijital (13)'tür. Ortaya çıkan görsel atıflarla uyumlu olmakla birlikte saptanması güç olan anahtar kelime tüm dünyayı etkileyen bir vaka olduğu için akademik üretimin arttığı Covid 19'dur. Veri tabanında doğrudan anahtar kelimelerde yer almasa da kavramın geçtiği 34 yayın üretilmiştir. Bu anahtar kelimenin tahmini için yayın artış yılları grafiği takip edildiğinde ancak çıkarımda bulunulabilir. Anahtar kelimeler, çalışmalarda kentnin gündelik hayatından dijitaldeki sanal topluluklara ve sosyal ağlara kayış yaşandığını göstermektedir.

Anahtar kelimelerde kullanılan kavramların sıklıkla kullanılmış olması onların günümüzdeki tartışmalarda da etkin olduğu ya da tartışmalarda popülerliğini koruduğu anlamını içermemektedir. Biblioshiny ile yapılacak tema analizi inceleme konularındaki temasal değişikliğin net bir şekilde görülmesi açısından anlamlıdır.

Tema Analizi

Dört alana sahip tematik haritanın yorumlanmasında her çeyrek kendi içerisinde bir anlama sahiptir (Fraser, 1990; Rusydiana, 2021). Anahtar kelimeler kullanılarak oluşturulan tematik haritada parametre olarak kelime sayısı 250, minimum küre frekansı 5, etiket sayısı 3, etiket boyutu 0,1 olarak alınmıştır.

Şekil 15. Yazarların Anahtar Kelimelerinin Tematik Haritası

Kadranlar:

Niş Temalar (Sol Üst): Sınırlı alakalı ancak büyüme potansiyeli olan ortaya çıkan veya uzmanlaşmış konuları içeren temalar burada yer almaktadır. Bu konuyla ilgili olarak kavramlar ışığında çok fazla çalışma üretilmediği anlamını içermektedir ve gelecekte bu konulara yönelmesi doğru olacaktır. Günümüzde hem uluslararası düzeyde hem de Türkiye’de popüler bir tartışma konusu olan bilim iletişimi ya da vatandaş bilimi tartışmalarının bu tip yayınlara da eklemelendiği niş temalarda görülmektedir. Bu kadranda bilim iletişimi, bilim; erkeklik, Japon ve Stuart Hall üzerine çalışılması gereken temalardır. İleride bu konuya ilişkin araştırmalar yapmakta fayda bulunmaktadır. Otomasyon ve mülteciler aynı küme içerisinde yer alan ve motor temalara evrilmesi muhtemelen olan temalardır. Benzer bir gelişim göstermesi beklenen diğer temalar; vatandaş gazeteciliği, etik, dijital teknoloji, kamu hizmetleridir. Belgesel filmler, korku, kötü film, yaşlanma, video oyunları ve etki kavramları niş alanla sınırda kalmaktadır. Aynı durum, WhatsApp, çizgi roman, aşırı sağ için de geçerlidir. Tematik Evaluation’dan yola çıkarak burada kavramların öneminin günümüzde azaldığı ve unutulmuş temalara doğru bir kayış göstereceğini söylemek mümkündür.

Motor Temalar (Sağ Üst): Yüksek yoğunluk ve merkezilik ile gösterilen “motor” konularını gösterir; gelecekteki araştırmalar için önemleri göz önüne alındığında daha da geliştirilmelidir. Öncü ve öne çıkan temalar bu kadranda yer almaktadır. Medya, dijital kültür, görsel iletişim, izleyici çalışmaları, küreselleşme, Tik Tok, dijital medya uygulaması, tarafsızlık, nesnellik, inanç, sanat moda ve performans, broadcasting gibi kavramlar bu nedenle araştırmalarda motor temalardır. Burada yer alan temalara giderek artan bir ilgi bulunmaktadır.

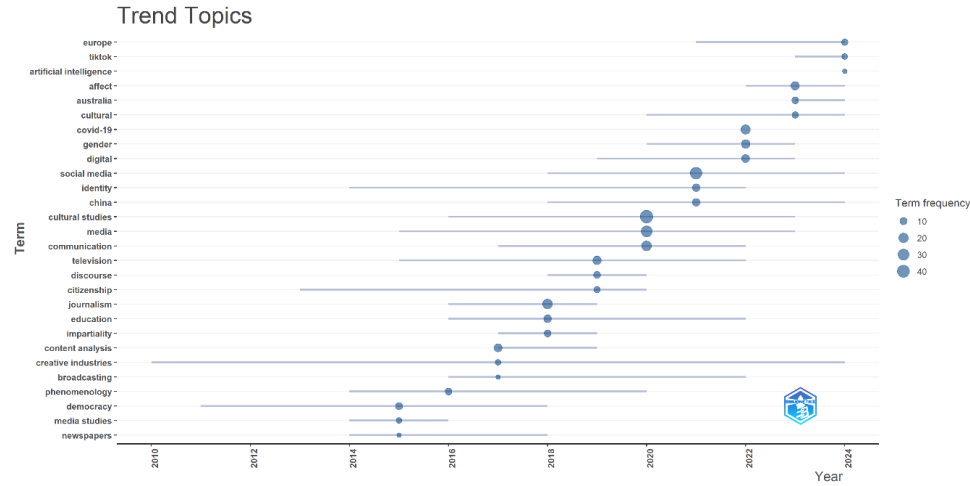
Temel Temalar (Sağ Alt): Hala merkezi olan ancak yoğunluk açısından önemi az olan temel konulardır. Genel ve kesişen niteliğindedir. Moda, estetik, göç; Avrupa ve adaptasyon, sosyal medya, Youtube ve gençlik; Avustralya, popüler kültür ve belgesel; Neoliberalizm, söylem, anlaşmazlık; içerik analizi, haber, demokrasi, vatandaşlık, fenomenoloji, dijital medya, siyasal, izleyici, çerçeveleme, iklim değişikliği; kültürel çalışmalar, iletişim, cinsiyet; temsil, etki, Çin temel temalarda yer almaktadır.

Ortaya Çıkan veya Önemi Azalan Temalar (Sol Alt): Düşük merkezilik ve gelişime sahip, potansiyel olarak kaybolan veya yeni yeni ivme kazanmaya başlayan temalar bu kadranda yer almaktadır. Çeşitlilik ve aşırı sağ veri setinde daha az merkezi ve gelişmiş konular gibi görünmektedir, bu konular geçmişte

çalışılmış günümüzde yer almayan konular olabileceği gibi aynı zamanda daha fazla araştırma için bir fırsat da sunabilir. Fakat aşırı sağın konumu niş temalara doğru geçebilecek bir kapasiteye sahiptir.

Dönemsel olarak trend konulara bakıldığında durum tespiti daha net bir hal almaktadır. Medya (50), siyaset (31), sosyal medya (19), haberler (18), söylem (18), cinsiyet (14) kez yer almıştır. Değişen iletişim teknolojileri ve araçları ayrı ayrı konu olmuştur: internet (9), Twitter (8), gazetecilik (11). İletişim tartışmaları açısından temel meselenin iletişim araçları etrafında döndüğü, kimlik, cinsiyet vb. tartışmalarında da dönemsel olarak iniş çıkışlar olsa da daima temel tartışma meselelerinden olduğu, yöntem olarak söylem ve içerik analizi uygulamalarına yöneldiği anlaşılmaktadır.

Trend Analizi

Şekil 16. Trend Konular

Yazarların anahtar kelimelerini içeren trend konu analizinde en az 3 kez kullanılmış olma şartı ile oluşturulmuş ve yıllara göre: 2010 yılı yaratıcı endüstrilere (6) ilginin arttığı bir yıl olmuştur. 2011- demokrasi (10), 2013-yurttaşlık (7), 2014- Medya çalışmaları (6), gazete (5), Fenomenoloji (8) ve kimlik (11); 2015- televizyon (14) ve medya (30); 2016- broadcasting (5), gazetecilik (22), eğitim (11), kültürel çalışmalar (44) ; 2017- içerik analizi (13), iletişim (8), tarafsızlık (21); 2018-söylem (9), sosyal medya (36) ve Çin (11); 2019- dijital (12); 2020 cinsiyet (15) ve kültür (7); 2021-Avrupa (7); 2022-Covid 19 (22) ve etki (14); 2023-Avustralya (8) ve Tiktok (6) son olarak 2024 yılı ise yapay zeka (5) kavramlarının yer aldığı yıllar olmuştur. Medya çalışmalarına 2016; gazete, demokrasi tartışmalarına 2018; gazeteciliğe 2019; yurttaşlık ve televizyon konulara 2020 yılından itibaren ara verildiği trend konu analizinde net bir şekilde görülmektedir. Özetle sosyal medya araçları ve platformları, dijitalleşme, yapay zeka gibi kavramlar günümüzde trend araştırma konularıyken demokrasi, vatandaşlık benzeri kavramlardan giderek uzaklaşmaktadır. Sokaktaki sosyallik, temsil ve kimlik meselelerinde inceleme alanı sokaktan dijitale doğru bir kayış göstermektedir.

Sonuç

Kültürel çalışmaların iletişim alanına yansımaları takip edildiğinde son 30 yılda üretilen çalışmalar bağlamında, halen İngiltere ilk üçteki yerini korurken, ilk sırada Avustralya, üçüncü sırada Amerika yer almaktadır. Her ne kadar yayınları üretildiği dergiler ağırlıklı olarak Amerika'da yer alsada üretim yapan üniversiteler ve akademisyenler Avustralya ve İngiltere'deki kurumlarda görev yapmaktadır. Bu durum, bir taraftan İngiltere ve Avustralya'nın kültürel çalışmalar alanındaki akademik etkinliğini ve bu konudaki araştırmalara sağladığı katkıyı vurgularken diğer bir taraftan da Amerika'nın akademik yayıncılık faaliyetlerindeki gelişmişlik düzeyinin de altını çizmektedir.

Uluslararası iş birliği ile üretilen çalışmalar artmaktadır; ancak “batılı ülkelerin” birlikte yayın üretme sıklığı daha fazladır. Fakat aynı ülkelerin akademisyenleri, farklı ülkelerle iş birliğine de en açık akademisyenlere ve kurumlara sahiptir.

Şüphesiz kültürel çalışmalar alanına yönelik olarak Türkiye’de de nitelikli yayınlar üretilmektedir. Fakat çalışmaların yayınlandığı dergilerin gerekli indekslere sahip olmaması yayınların uluslararası platformda görünürlüğünü azaltmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada yer alan bulgulardan yararlanılarak dergi ve konu seçimi yapmak faydalı olacaktır. Ki açık erişim göz ardı edildiğinde yayınlanan toplam 10 makalenin 4’ünün verilerde yer alan dergilerde yayınlanmış olması doğru dergi seçiminin öneminin altını çizmektedir. Son iki yılda 3 makalenin yayınlanmış olması ise yeni yapılacak çalışmalar için destekleyicidir. *Continuum-Journal of Media Cultural Studies* 219 çalışmayla konuyla ilgili en fazla yayına ev sahipliği yapan dergiyken alınan atıf yayınlanan makale sayısı ile doğru orantılı değildir. Atıf bağlamında en etkin dergi *New Media&Society*’dir. Konuyla ilgili 16 makale yayınlanmış olmasına rağmen dergide yer alan makaleler 296 atıf almıştır. Bu durumun sonucunda hazırlanan çalışmaların *Continuum-Journal of Media Cultural Studies*’e yollanmasının kabul oranını arttıracak ama *New Media&Society*’de yayınlanan çalışmaların uluslararası düzeyde görünürlük ve tanınırlığı daha fazla etkileyebileceği söylenebilir.

Veri setinde yer alan çalışmaların kaynakça ortaklıkları incelendiğinde çalışmalar açısından en etkili akademisyenin Jenkins, en etkili yayının ise onun tarafından üretilen “Convergence Culture: Where Old and New Media Collide” adlı kitabı olduğu görülmektedir. Bu nedenle yeni medya ve izleyicinin değişen rolü, içerik üreticisi ve tüketicisinin medya bağlamındaki karmaşık yapısı ve yakınsama kültürünün, kültürel çalışmalara yön vermeye başladığı iddia edilebilir. Gillespie’nin YouTube ve onun platform olma özelliği üzerine ürettiği makalesine yapılan atıflar da bu saptamayı desteklemektedir. Yakın tarihte üretilen makalelerde halen; demokrasi, kamusal alan ve katılım gibi olgulara yer verilmektir. Frankfurt Okulu’nun son kuşak temsilcisi olarak Habermas’la birlikte görünürlük kazanan kamusal alan tartışmaları devam ederken konuya ilişkin çalışmalarda Fraser’a yaygın bir şekilde atıfta bulunmaktadır.

Çalışmada kullanılan analiz ve haritalardan yola çıkarak iletişim alanındaki kültürel çalışmalar kavrayışında, yöntem bağlamında, medya ya da yeni medya metinleri üzerinden gerçekleştirilen söylem ve içerik analizlerinin en yaygın teknikler olduğu görülmektedir. Bu durum İngiliz Kültürel Çalışmaları’nın ilk kuşak temsilcilerinde görülen sokağa inme yani yüz yüze gerçekleştirilen etnografik araştırmalardan giderek uzaklaşıldığını edebi metinlerin ve televizyon çözümlemelerinin yerini şu anda popüler olan dijital platformlara kaydığını göstermektedir. Günümüzde sosyal medya önemli bir sosyalleşme aracı olmakla birlikte eski medyanın ve etnografik araştırmaların tamamen terk edilmesi literatürü kısır bir döngüye sokma ihtimalini de barındırmaktadır. Bu durum uygulamaların ağırlıkta olduğu teorik arka planın geçiştirildiği gündelik hayatın sadece bir kısmını içeren çalışmalara neden olabilir ve dijital platformların kimilerinin, zaman içinde kullanıcıları tarafından terk edilmesiyle birlikte yapılan araştırmaların önemi azalabilir ya da anlamsız hale gelebilir. Küreselleşen dünyada demokrasi, söylem, yurttaşlık, göçmen ve mülteciler onların göç ettikleri ülkelere adaptasyonu yine önemli inceleme konuları arasında yer almaktadır. Savaşlardan ve iklim değişikliğinden kaynaklı olarak bu konuların önemi daha da artabileceği söylenebilir.

Avustralya ve İngiltere’de üretilen makaleler iletişim alanında üretilen kültürel çalışmalar yayınlarına yön vermektedir. Özellikle Avustralya’daki çok kültürlü ve kimlikli yapı, araştırmalar için önemli bir imkân sunarken Türkiye için de bu bağlamda bir avantaj söz konusudur. Ek olarak Türkiye’ye gelen düzensiz göçmenler çalışmalar açısından önemli fırsatlar yaratabilecektir. Bu konuda yöntem olarak Avustralya ve İngiltere’de üretilen çalışmaların yol gösterici değerlendirilmesi doğru olacaktır.

Cardiff Üniversitesi üretilen yayın sayısı göz önünde bulundurulduğunda kendi içerisinde bir ekol olarak değerlendirilebilmekle birlikte henüz Frankfurt Ekolü ya da İngiliz Kültürel Çalışmaları gibi sarsıcı ve başat teorilere imza atamamıştır. Fakat yeni yayınlar üzerindeki etkisi oldukça geniş ve belirleyicidir. Ek olarak iki köklü ekolün temel tartışmaları artık akademik dünyada eskisi kadar ilgi

görmemektedir. Stuart Hall, Habermas ve Benjamin dışında atıf ve kaynakçalarda yer alan ekoller içerisinde yer alan düşünür sayısı oldukça sınırlıdır. Stuart Hall'un yönetsel üstünlüğü, Habermas'ın demokrasi tartışmaları, Benjamin'in sanat eleştirileri onların eserlerine günümüzde halen devam eden ilginin temel nedeni olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmayla birlikte görülmüştür ki Türkiye'de yaygın olarak araştırmaların teorik çerçevesi hazırlanırken en eski çalışmadan itibaren konuyu ele alma geleneği, veri setindeki çalışmalarda mevcut değildir. Bunun yerine güncel tartışmalara ve yayınlara yönelinmektedir. Veri setinde yer alan akademik dergilere yayın gönderilirken bu durum göz önünde bulundurulmalıdır.

ⁱ Makalede Garnham'ın ekonomipolitik ve kültürel çalışmalar arasındaki ilişkiyi ele alış biçimini eleştirmektedir.

ⁱⁱ Bu dergide Türkiye'den biri açık erişime sahip olan iki yayın yer almıştır.

ⁱⁱⁱ Bu dergide Türkiye'den açık erişime sahip olmayan iki yayın yer almıştır.

^{iv} Makale, Eski ve yeni medya, kurumsal ve yerel medya tartışmalarını Susam Sokağı'nda yer alan Bert-Türkiye'de Bütü- karakterinin bir lise öğrencisi tarafından Kötu Bert olarak Photoshop'ta Usame Bin Ladin ile ilişkilendirilmesinin ardından ulusal ve uluslararası boyutta ortaya çıkan sorunları ortaya koymaktadır.

^v Hall'a yapılan atıflardaki bölünmenin nedeni atıf gösterme tekniklerindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Toplam 91 atıf ile açık ara çalışmalarda en fazla yer verilen düşündürdür.

Kaynakça

Adorno, T. (2007). *Kültür endüstrisi: Kültür yönetimi*. İletişim Yayınları.

Akdağ, M., Yetimova, S., & Öztürk, S. (2024). Visual aesthetics and mathematics in cinema: Comparative content and cultural analysis of Harry Potter and the Philosopher's Stone and The Conquest 1453. *Galactica Media: Journal of Media Studies*, 6(1), 124-155.

Althusser, L. (2019). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları*. İthaki Yayınları.

Aronowitz, S. (1999). The unknown Herbert Marcuse. *Social Text*, 133-154.

Arsan, E., & Yldrm, Y. (2014). Reflections of neo-Ottomanist discourse in Turkish news media: The case of The Magnificent Century. *Journal of Applied Journalism & Media Studies*, 3(3), 315-334.

Baarimah, A. O., Bazel, M. A., Alaloul, W. S., Alazaiza, M. Y. D., Al-Zghoul, T. M., Almuhaaya, B., Khan, A., & Mushtaha, A. W. (2024). Artificial intelligence in wastewater treatment: Research trends and future perspectives through bibliometric analysis. *Case Studies in Chemical and Environmental Engineering*, 10, 100926.

Benjamin, W. (2025). *Tekniğin olanaklarıyla yeniden üretilebildiği çağda sanat yapıtı*. Can Yayınları.

Bulut, E., Mejia, R., & McCarthy, C. (2014). Governance through philitainment: Playing the benevolent subject. *Communication and Critical/Cultural Studies*, 11(4), 342-361.

Butler, J. (1990). *Gender trouble*. Routledge, Chapman & Hall, Inc.

Castells, M. (2009). *Communication power*. Oxford University Press.

Celik Rappas, I. A. (2016). Corporeal violence in art-house cinema: Cannes 2009. *Continuum*, 30(6), 670-678.

- Celik Rappas, I. A., & Kayhan, S. (2018). TV series production and the urban restructuring of Istanbul. *Television & New Media*, 19(1), 3-23.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296.
- Filippini, M. (2017). *Using Gramsci a new approach*. Pluto Press.
- Flew, T., & Cunningham, S. (2010). Creative industries after the first decade of debate. *The Information Society*, 26(2), 113-123.
- Fraser, N. (1990). Rethinking the public sphere: A contribution to the critique of actually existing democracy. *Social Text*, 25/26, 56.
- Gillespie, T. (2010). The politics of 'platforms'. *New Media & Society*, 12(3), 347-364.
- Grossberg, L. (1995). Cultural studies vs. political economy: Is anybody else bored with this debate? *Critical Studies in Mass Communication*, 12(1), 72-81.
- Habermas, J. (1985). Remarks on the concept of communicative action. *Social Action*, 151-178.
- Habermas, J. (1989). *The structural transformation of the public sphere. An inquiry into a category of bourgeois society*. The MIT Press.
- Habermas, J. (2006). Political communication in media society: Does democracy still enjoy an epistemic dimension? the impact of normative theory on empirical research. *Communication Theory*, 16(4), 411-426.
- Hall, S. (2012). Encoding/Decoding. *İçinde Media and cultural studies key words* (Second, ss. 137-144). Willey-Blackwell.
- Highfield, T., Harrington, S., & Bruns, A. (2013). Twitter as a technology for audiencing and fandom. *Information, Communication & Society*, 16(3), 315-339.
- Hoggart, R. (2022). *Okur yazarlığın kullanımı*. Heretik Yayınları.
- Horkheimer, M., & Adorno, T. W. (2010). *Aydınlanmanın diyalektiği*. Kalcı Yayınları.
- İlter, T. (2015). The island of love/the island of conflict: Hospitality and hostility of Turkish Cypriot identity and citizenship in North Cyprus. *Communication and Critical/Cultural Studies*, 12(1), 19-41.
- Jane, E. A. (2014). 'Back to the kitchen, cunt': Speaking the unspeakable about online misogyny. *Continuum*, 28(4), 558-570.
- Jane, E. A. (2016). Online misogyny and feminist digilantism. *Continuum*, 30(3), 284-297.
- Jenkins, H. (2006). *Convergence culture where old and new media collide*. New York University Press .
- Kaya, A. K. (2018). Do women have a choice to construct their world. *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 1(2).
- Kreiling, A. (1978). Toward a cultural studies approach for the sociology of popular culture. *Communication Research*, 5(3), 240-263.
- Lukacs, G. (1998). *Tarih ve sınıf bilinci*. Belge Yayınları.
- Onay-Coker, D. (2019). The representation of Syrian refugees in Turkey: A critical discourse analysis of three newspapers. *Continuum*, 33(3), 369-385.
- Özgü, C. (2024). "The Devil in the Mirror: Projections of desire from folk tales to *Witcher 3: The Wild Hunt*". *Games and Culture*.

- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J. M., Akl, E. A., Brennan, S. E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J. M., Hróbjartsson, A., Lalu, M. M., Li, T., Loder, E. W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ*, n71.
- Poell, T., Nieborg, D., & van Dijck, J. (2019). Platformisation. *Internet Policy Review*, 8(4).
- Rusydiana, A. S. (2021). Bibliometric analysis of journals, authors, and topics related to COVID-19 and Islamic finance listed in the dimensions database by biblioshiny. *Science Editing*, 8(1), 72-78.
- Saussure, de F. (1985). *Genel dil bilim dersleri*. Birey ve Toplum Yayınları.
- Şirvanlı, T. (2023). YouTube'daki kültürel mevzi savaşlarını LeftTube yayıncıları üzerinden okumak: ContraPoints örneği. *İlef Dergisi*.
- Turner, G. (2003). *British Cultural Studies an introduction*. Routledge Taylor&Francis.
- Williams, R. (2024). *Kültür ve toplum 1780-1950*. İletişim Yayınları.